

Dokumentation från en timmes samtal kring 7 runda bord måndagen den 21 oktober 2019 på Dalarnas hus i Stockholm.

Tre frågeställningar låg till grund för samtalen:

1. I det nationella ALF-avtalet inom hälso- och sjukvården samarbetare lärosäten med läkarutbildning med universitetssjukvården i sju regioner. Lärarytbildningar ges vid 27 lärosäten. Det finns ca 1100 huvudmän. Hur kan samarbetet mellan lärosätena och skolhuvudmännen organiseras inom ett framtida ULF-avtal? Behövs en regional organisering? Hur kan en sådan utformas?
2. God samverkan mellan lärosäten, skolhuvudmän och nationella/regionala myndigheter är en förutsättning i ett framtida ULF-avtal. Vilka är de olika aktörernas viktigaste roller? Förändras de gentemot idag?
3. För att stärka lärarytbildningens förankring i forskning och skapa förutsättningar för utbildning på vetenskaplig grund i skolan behöves ytterligare resurser. Om vi förutsätter att staten kanaliserar medel genom ett nationellt ULF-avtal, vem/vilka ska förvalta och fördela dessa medel?

Samtalen vid borden berörde alla tre frågor direkt eller indirekt. Utifrån en sammanställning av dokumentationerna från respektive bord framträder något fler områden än de tre frågeställningarna:

- Försöksverksamheten ULF - En del av en helhet
- Behov av långsiktiga lösningar & utveckling av kulturer
- Balansakter & likvärdighet - Regioner - Nationell nivå – huvudman & lärosäte
- Lärarytbildningarna – skolans utbildning
- Avtal – lagstiftning
- Finansiering & facilitet

Försöksverksamheten ULF - En del av en helhet

Ett syfte är att stärka den vetenskapliga grunden för såväl skolan som lärarytbildningarna genom att bedriva praktikinära forsknings tillsammans. Utöver befintliga VFU-avtal kan kanske adderas möjligheten för lektorer anställda hos huvudman att ha forskning i tjänsten. Om såväl praktikinära forskning som VFU ska rymmas i ett kommande ULF-avtal torde kostnaden ligga på ca 5–6 miljarder (jämfört med ALF-avtalets omfattning).

Samtalen rör helheter framför allt skolans uppdrag och förutsättningar. Forskning och utveckling ligger nära varandra, göder och föder varandra men har samtidigt delvis olika sätt att planeras och finansieras. Forskning som utgår från professionens ”frågor” behöver formuleras tillsammans (lärosäte – huvudman) och kopplas till lärarytprogrammens olika delar (den högskoleförlagda respektive verksamhetsförlagda) – frågan om *hur* kvarstår. Professionsprogrammet ses av flera som en viktig del av helheten, dels för att den till stora delar sker i mötet mellan lärosäten och huvudmän, dels för att det finns en koppling mellan professionens frågor om undervisning och skolutveckling och framtida forskningsfrågor.

Behov av långsiktiga lösningar och utveckling av kulturer

Ord och uttryck som återkommer oavsett frågeställningar är långsiktighet, gemensamt ägarskap, tillsammans, samarbete, samverkan, behov av mötesplatser, möjligheter till förenade anställningar, gemensamma forskningsmiljöer etcetera. Kulturens betydelse understryks, både vad gäller synen på forskning (bland forskare) som sker i samverkan med professionen och gällande hur forskning värderas. Status och rekryteringsfrågor återkommer också.

Balansakter och likvärdighet: Regioner - Nationell nivå – huvudman och lärosäte

Flera återkommer till balansen mellan regionalt – nationellt, mellan styrning och autonomi, mellan resursfördelning och användning av resurser. Likvärdighet avser att alla kommuner/huvudmän ska kunna vara involverade i att öka det vetenskapliga förhållningssättet oavsett geografisk placering och ekonomisk situation. Eftersom bärkraften varierar måste detta tas hänsyn till. En nationell struktur är bra om den ger regional frihet och flexibilitet.

Försöksverksamhetens fyra noder har aldrig varit tänkta som en grund för en framtida organisering inom ramen för ett ULF-avtal. Men frågan är hur en indelning ska se ut – och om den behövs dvs. till vad. Det finns redan regionala indelningar utifrån olika ”frågor” vilka inte alltid sammanfaller sett från lärosätens och huvudmäns perspektiv. En idé som framförs är att det kan vara möjligt att bygga vidare på fungerande RUC och att nya kan behöva inrättas. Regionalisering får inte marginalisera/utesluta vissa intressenter – det kan gälla både forskningens inriktning och skolformers behov. Några tar upp frågan om hur en fråga kan möta en nyfiken forskare när matchning inte är möjlig inom den regionen ”man” tillhör. Hur matchas två nyfikna (frågeställare – forskare)? AIMday som har prövats vid Uppsala universitet nämns som exempel.

Flera återkommer till behovet av en nationell nivå som en drivkraft. Men det får inte ta ifrån huvudmän och lärosäten deras självständighet och inte heller dras ”gemensamma ägarskap” av praktisknära forskning och VFU. Det finns behov av ”närhet” för att bygga såväl kapacitet som förtroende.

Lärarytbildningar – utbildningsväsendet

Här återkommer samtalen till förslaget att inrätta en framtida professionsmyndighet med rätt att utfärda föreskrifter. Ska det finnas regionala råd kopplade till denna myndighet? Förslag nämns om ett samverkansråd – samägt mellan huvudmän och lärosäten. Om lärosätena förvaltar forskningsmedel ska fördelningen ske i samverkan. Vilken roll kommer Skolverket ha i framtiden? Om verket regionaliseras vad betyder det för dessa frågor? Det behövs en infrastruktur för samverkan. Alla lärosäten har inte alla lärarytprogram – hur påverkar det huvudmannens förutsättningar?

Avtal - lagstiftning

Många av samtalen tar upp frågor som handlar om avtal ur olika synvinklar. Om det finns ett regionalt samverkansråd (för en eller flera frågor) – vem/vilka ingår? Behövs ett lagrum om huvudmannens ansvar för forsknings och utveckling samt lärarytprogrammets verksamhetsförlagda del? Hur ska resurser fördelas?

Vem/vilka tecknar avtal? Idag finns VFU-avtal, avtal kring övningsskolor/partnerskolor/universitetsskolor etcetera. Ska dessa kompletteras med forskning? Hur upprätthåller vi kravet på hög kvalitet för sådana skolor? Ska möjligheten att ta emot lärarstuderande på VFU liksom att vara övningsskolor med eller utan forskning villkoras? Hur? Kan antal skolor komma att regleras (antalsmässigt) utifrån om de uppnår kraven? Gemensamma frågor mellan huvudman och lärosäte kan regleras i ett nationellt ULF-avtal medan det på regional nivå finns en gemensam styrgrupp som fattar beslut i gemensamma frågor, liknande det som sker inom ALF-avtalen.

Om lektorer ska ha forskningstid i sina tjänster oavsett om anställningen finns hos lärosäte eller huvudman – vad behöver regleras och kvalitetssäkras? Villkor för delade tjänster – behöver ses över juridiskt!

Kan forskarskolor finnas löpande på x lärosäten? Hur utses de? Nu, initialt handlar det om att ta vara på de som om ca 5 år disputerar från de av VR finansierade forskarskolorna med start 2020.

Finansiering och facilitet

Ökade basanslag för forskning efterfrågas kopplat till omfattningen på lärarutbildningarna. Även ökade anslag till huvudmän är nödvändigt för att bli en ”likvärdig” samverkanspartner till lärosätena i dessa frågor. Medel inom ett ULF-avtal tillkommer som en gemensam resurs.

ULF-forskning ska inte ”ta över” all annan forskning – det är ett komplement.

Behövs en KK-stiftelsemodell för offentlig sektor?

Ifous – just nu diskuteras en ny form där samtliga huvudmän ingår; kommunala, fristående och ideella. Kan detta underlätta samverkan med lärosäten och bli en mötesplats för olika intressen/behov?

Skolforskningsinstitutets forskningsöversikter har stor efterfrågan. Diskussion om forskningsfinansiering visavi lärosäten och ett kommande ULF-avtal. VR:s UVK finansierar också praktisknära forskning men utifrån forskarens intresse. ULF utgår från professionens frågor och samverkan mellan huvudmän och lärosäten.

Ett bord gjorde överslaget om att behovet av resurser ligger kring 5–6 miljarder om ULF ska jämföras vid ALF. Vid ett annat bord nämndes att de 6 miljarder som idag läggs på särskilda satsningar som Samverkan för bästa skola (där huvudmän och lärosäten genomför insatser tillsammans) eller likvärdighet skulle kunna vara en delresurs i ett kommande ULF-avtal för att bygga kapacitet i hela landet.

Avslutningsvis

Stora utmaningar gällande lärarbristen – ULF kan vara en del i att höja statusen för lärare. Bygg strukturer och väx successivt in i denna. Bygg från grunden. Vi måste jobba tillsammans – bygga förtroende och ha en informerad diskussion.

Utbildning, forskning och samverkan ska hänga ihop dvs. vara integrerade med varandra i ett kommande ULF-avtal och huvudmän och lärosäten måste ha ett gemensamt ägarskap.

2019-11-08/ Elisabet Nihlfors